

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko – Neretvanska županija/kanton

OPĆINA PROZOR – RAMA

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije

Prozor-Rama, Kralja Tomislava bb, tel./fax.: 00387 36 771 921 ; 771 342, e-mail: razvoj@prozor-rama.org

INFORMACIJA

O STANJU I ZAŠTITI OKOLIŠA NA PODRUČJU OPĆINE PROZOR-RAMA

Prozor-Rama, svibanj 2024. godine

UVOD

Po službenim definicijama, svaki poremećaj količine određenih kemijskih ili bioloških tvari ili fizikalnih osobina od prirodnih vrijednosti, a koja se može određenim kemijskim, fizikalnim ili biološkim putem vratiti u prvobitno stanje naziva se onečišćenje, dok zagađenje predstavlja trajan oblik promjene sastava i osobina okoliša. Onečišćenja su rezultat prije svega ljudske aktivnosti. Onečišćeni mogu biti zrak, voda i obradivo tlo.

Zaštita okoliša je skup odgovarajućih aktivnosti i mjera kojima je cilj sprječavanje onečišćenja i zagađenja okoliša, sprječavanje nastanka šteta, smanjivanje i/ili otklanjanje šteta nanesenih okolišu te povrat okoliša u stanje prije nastanka štete.

Informacija o stanju okoliša na području općine Prozor – Rama objedinjava, analizira i strukturirano prezentira podatke i ocjenu stanja okoliša, te služi kao logično polazište za daljnje planiranje i provedbu mjera zaštite okoliša. Informacija o stanja okoliša je strukturiran na način da s jedne strane daje prikaz uzroka i počinitelja te posljedica onečišćenja, a s druge strane analizira mjere i instrumente zaštite od onečišćenja.

ZAKONSKA REGULATIVA U OBLASTI OKOLIŠA

Europska politika zaštite okoliša počela se razvijati od početka '70-ih godina prošloga stoljeća. I, dok su u početku razvoja i provedbe te politike dominirale tzv. „tradicionalne ekološke teme“ - poput zaštite ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, poboljšanja kvalitete vode i zraka uklanjanjem onečišćenja – vremenom je europska politika zaštite okoliša prepoznala važnost sustavnoga pristupa toj kompleksnoj temi. Tako je na sastanku na najvišoj razini 1972. u Parizu politika zaštite okoliša stavljena u kontekst ekonomskoga rasta i poboljšanja kvalitete života. Ugovorom iz Maastrichta 1992. dotadašnji cilj „ekonomskog rasta“ u EU evoluirao je u „održivi neinflatorni rast kojim se poštuje okoliš“; dok je Ugovorom iz Amsterdama 1999. zaštita okoliša stavljena u kontekst održivoga razvoja diljem EU.

Nadležnosti za pitanje zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini podijeljene su na nekoliko administrativnih nivoa. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je nadležno za pitanja zaštite okoliša, razvoja i korištenja prirodnih resursa na državnom nivou. U ovom okviru djeluje i Odjel za zaštitu okoliša.

Federalna razina nadležnost u oblasti zaštite okoliša ostvaruje se kroz Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine FBiH“, broj: 15/21)

Na razini Hercegovačko neretvanske županije/kantona zaštita okoliša se provodi kroz primjenu Zakona o zaštiti okoliša HNŽ/K („Narodne novine HNŽ/K“ broj: 6/12), i određenih pod zakonskih akata.

Na razini općine Prozor – Rama zaštita okoliša je regulirana Strategijom razvoja općine Prozor – Rama 2022-2027, Lokalnim ekološkim akcijskim planom, nacrtom Plana upravljanja otpadom.

STANJE U OPĆINI PROZOR – RAMA

Okoliš

Područje općine Prozor – Rama (u daljem tekstu, povremeno: Općina), dobrim dijelom zbog svoje ekonomske nerazvijenosti ali i opredjeljenja cijele zajednice, nije neposredno ugroženo od velikih zagađivača tako da je do sada okoliš u relativno dobrom stanju.

Za kakvoću tla koja se koristi za poljoprivredu nisu utvrđena prekoračenja graničnih vrijednosti onečišćujućih tvari.

Zaštita voda od zagađenja može biti puno bolja, naročito otpadnih voda iz naselja i domaćinstava. Sve više su ugrožena izvorišta pitke vode kako sa gradskog vodovoda, tako i lokalnih vodovoda po naseljima na području Općine.

Neizgrađena kanalizacijska mreža u seoskim naseljima, pogotovo završetkom izgradnje vodovoda za naselja po obodu Ramskog jezera, dovodi do povećanja ugroženosti voda i okoliša, te ovoj problematici u narednom period treba posvetiti dužnu pažnju. Dotrajala kanalizacijska mreža samog središta Prozora je bila veliki problem, te je iznimno važno to što se pristupilo obuhvatnoj rekonstrukciji postojeće mreže odvodnje oborinskih voda i otpadnih fekalnih voda iz Prozora, uz započetu izgradnju pročistača otpadnih voda za Prozor. Zatvaranje i sanacija postojećeg odlagališta otpada za općinu Prozor-Rama na lokaciji Duška kosa je aktivnost koja je pokrenuta krajem 2021. godine izgradnjom i puštanjem u rad sortirnice otpada na lokaciji Ponir.

Prostor

Područje Općine samim svojim reljefom i položajem, planinama, vodotocima, jezerima s velikim postotkom poljoprivrednog zemljišta, šumama i šumskim zemljištem kao i kulturno povijesnom baštinom čini ovaj prostor veoma zanimljivim. Vrlo značajna komponenta usmjeravanja razvoja i uređenja prostora je zemljišna politika, korištenje i namjena površina

Osnovni prostorni pokazatelji:

Broj stanovnika i naseljenost na području Općine Prozor-Rama

Po popisu	Broj stanovnik	Broj domaćinstava	Gustoća naseljenosti na km ²	Prosjek stanovnika po naseljenom mjestu	Prosjek domaćinstva po naseljenom mjestu	Indeks broja stanovnika 2013/1991
1991	19.760	4.042	41,4	313,65	64,2	72
2013	14.280	3.653	29,9	226,66	57,98	

Izvor: Popis stanovništva i izračun Službe

Prirodni resursi

Prirodni resursi Općine svojom atraktivnošću čine ovo područje pogodnima kako za obitavanje, tako i za obavljanje niza djelatnosti.

Najznačajniji prirodni resursi Općine su:

- poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište
- vodni resursi (vodotoci i jezera)
- mineralne sirovine

Zrak

Kakvoća zraka na području Općine se ne mjeri, ali se uslijed nepostojanja značajnih lokalnih onečišćivača zraka, pretpostavlja kakvoća I. Kategorije. Jediní oblik zagađenja zraka jest ispuštanje plinova motornih vozila, dimnjaka stambenih objekata i spaljivanje otpada.

Otpad

Otpad po svojoj definiciji predstavlja stvari i predmete koje je posjednik odbacio ili odložio, namjerava ih ili mora odložiti. Zakon o upravljanju otpadom FBiH (ZUO FBiH) („Službene novine FBiH“, broj: 33/03, 72/09 i 92/17), predstavlja pravni okvir za uspostavu sustava upravljanja svim kategorijama i vrstama otpada. Jedan od segmenata funkcionalnog sustava jeste i planiranje koje je Zakonom o upravljanju otpadom stavljeno u nadležnost entitetskih (član 8), županijskih (član 9) i općinskih vlasti (član 10).

Zahvaljujući ekonomskom razvoju i povećanoj potrošnji, količine otpada koje se proizvode širom svijeta silno su narasle zadnjih desetljeća. Zadnjih godina nastoji se povećati svijest javnosti, uz taj problem vezanim, potencijalnim rizicima za zdravlje ljudi i stanje okoliša.

Na području općine Prozor-Rama nema mnogo gospodarskih društava niti većih proizvođača otpada. Uglavnom se radi o vrstama otpada: inertni, ambalažni, papir, razvijači, baterije, rastvarači, ulja, masti, goriva, gume, metal, komunalni, boje, ljepila, organski, farmaceutski, animalni, staklo. Količine nekih vrsta otpada su minimalne, a najveće količine zauzimaju

komunalni otpad. Proizvodnja opasnog otpada u javnim ustanovama općine Prozor- Rama nije velika ali je nazočna. Sve količine otpada sada završavaju na sortirnici otpada u Eko parku Ponir. Operater koji vrši prikupljanje svih vrsta otpada (osim medicinskog i farmaceutskog) je JKP „Vodograd“. Odvojeno sakupljanje otpada iz domaćinstava nije sustavno organizirano.

Medicinski otpad: prikuplja se u Domu zdravlja. Provedenim aktivnostima u cilju sigurnog zbrinjavanja medicinskog otpada pokrenute su mjere na izradi Planova upravljanja medicinskim otpadom u zdravstvenoj ustanovi, sukladno Zakonu o zbrinjavanju medicinskog otpada. Na području općine Prozor-Rama operater koji preuzima i zbrinjava medicinski i farmaceutski otpad je poduzećem C.I.A.K d.o.o.Grude, „MWWM“ d.o.o. Mostar i GRIOS Grude. Nažalost, izostaje nadzor nad zbrinjavanjem ove vrste otpada od strane federalne zdravstveno-farmaceutske inspekcije u čijoj je nadležnosti ova oblast.

Farmaceutski otpad: Prikupljanje farmaceutskog otpada otpočelo je prije 12 godina na području Županije u organizaciji Ministarstva zdravstva HNŽ/K. Tada se dobrim dijelom riješio problem farmaceutskog otpada u općini Prozor-Rama. Proizvođač farmaceutskog otpada dužan je sukladno zakonskim propisima sačiniti interni Plan upravljanja otpadom, odrediti odgovornu osobu koja će voditi interni nadzor i monitoring zajedno s operaterom, sklopiti ugovor o upravljanja otpadom, razdvajanju, pakiranju i razvrstavanju farmaceutskog otpada. Na području Općine rade tri ljekarne koje imaju izrađene planove upravljanja otpadom, po kojima prikupljaju i deponiraju farmaceutski otpad. Ljekarne imaju potpisane ugovore sa operaterom koji ih obilazi, vaga prikupljeni farmaceutski otpad, izdaje potvrde o preuzetim količinama istog i dostavlja račune za plaćanje usluge.

Proračun količina otpada koje nastaju na području općine napravljen je na bazi prosječne proizvodnje po stanovniku za HNŽ/K od 363 kg/st/god, što je podatak prezentiran u Federalnom planu upravljanja otpadom. Za procjenu je korišten zvanični podatak o broju stanovnika objavljen od strane Federalnog zavoda za statistiku za 2013. godinu da na teritoriji općine Prozor Rama ima 14.280 stanovnika po popisu iz 2013. godine. Proračun količine ukupno nastalog otpada na teritoriji općine Prozor Rama je 5.183 tona godišnje.

Građevinski otpad: dijelom se još uvijek ponegdje odlaže stihijski, na divlja odlagališta, a započeo je i prijem građevnog otpada preko sortirnice otpada u sastavu Eko parka Ponir.

Količina nastalog otpada i način upravljanja otpadom u 2023.godini (u tonama);

Vrsta otpada	Količina nastalog otpada u 2023.godini (t)	Otpad prerađen/odstranjen unutar poduzeća (t)
Miješani komunalni otpad	1.809,15	-
Papirna i kartonska ambalaža		96,80
Plastična ambalaža		117,60
Staklena ambalaža		65,90
Metalna ambalaža		24,00
Istrošene gume		30,00
Višeslojni papir		35,00
Biorazgradivi otpad (pregrađen u kompost)	-	733,03

Izvor: JKP „VODOGRAD“, nadležne službe Općine

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Na prostoru Općine jedino u gradu Prozoru postoji izgrađen sustav za odvodnju otpadnih fekalnih i oborinskih voda. Izgrađen je potpuno novi sustav prikupljanja i odvodnje otpadnih fekalnih i oborinskih voda. Oborinska kanalizacija riješena je samo u užem gradskom

području tako što se preko slivnika oborinske vode sa prometnica kolektorom odvodi do mjesta pročišćavača koji se planira izgraditi.

Lokacija uređaja za pročišćavanje otpadnih voda kroz elaborat je definirana, donesena je Odluka i započeta izgradnja uređaja za pročišćavanje.

Na ostalom dijelu Općine potrebno je pristupiti sukladno rješenju vodovoda, odnosno tamo gdje to uvjeti dopuštaju potrebno je težiti izgradnji kanalizacijskih sustava grupacije sela, te osigurati odgovarajuća sanitarno-higijenska rješenja.

Zaštita izvorišta „Krupić“

Za potrebe reguliranja svih pitanja vezanih za izvorište vode „Krupić“, donesena je ODLUKA O ZAŠTITI IZVORIŠTA VODE ZA PIĆE VRELO KRUPIC OPĆINA PROZOR-RAMA („Službene novine F BiH“, broj;76/18)

Općina Prozor-Rama je zaprimila Rješenje broj: UP/40-1/25-4-98/18 od 25.09.2018.godine kojim se korisniku objekta, JKP „Vodograd“ d.o.o. Prozor-Rama, izdaje Vodna dozvola za zahvaćanje vode sa izvorišta „Krupić“ za potrebe javne vodoopskrbe naselja na području općine Prozor-Rama. Sukladno Odluci zaštite izvorišta vode za piće vrelo Krupić, općina Prozor-Rama i dalje poduzima potrebne mjere u skladu sa zakonom i potrebama.

Vodoprivreda

Oblast vodoprivrede sagledavamo kroz stanje vezano za izvorište Krupić, kroz aktivnosti vezane za vode Ramskog i Jablaničkog jezera, te kroz realizaciju sredstava vodnih naknada namjenski prikupljenih u proračunu HNŽ/K za projekte u oblasti vodoprivrede.

Za zaštitu izvorišta Krupić provedene su aktivnosti predviđene federalnom Odlukom o zaštiti izvorišta vrelo Krupić i općinskom odlukom kojom je naloženo JKP Vodograd da poduzme mjere da se u prvoj zoni izvorišta Krupić nalazi samo cijevi za vodoopskrbu vodom stanovništva, te da se isključi postojeći priključak iz prve zone izvorišta kojom dio vode ide u ribogojilište Krupić.

Vode Ramskog i Jablaničkog jezera praćene su kroz korištenje vodnih površina u proizvodnom procesu elektroprivrednih poduzeća te su tim poduzećima ispostavljeni računi za plaćanje komunalne naknade za vodne površine kao dijelove njihovih poslovnih prostora.

Korištenje namjenski prikupljenih sredstava u proračunu HNŽ/K vršeno je kroz projekt „Uređaj za prečišćavanje otpadnih voda mjesta Prozor (projektiranje i izvođenje radova)“.

Vezano za stanje u oblasti vodoprivrede, općina Prozor-Rama je sudjelovala u pripremi podataka za Plan upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora u F BiH (2022.-2027.), koji je utvrđen za cijelo područje od strane Agencije za vodno područje Jadranskog mora Mostar.

Općina Prozor-Rama je od strane Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva F BiH, zaprimila Pravilnik o načinu i rokovima za obračunavanje i plaćanje, i kontroli izmirivanja obveza na osnovu opće vodne naknade i posebnih vodnih naknada, (siječanj 2023.), a u svezi davanja određenih komentara, sugestija i mišljenja o istom.

Općina Prozor-Rama je od strane Agencije za vodno područje Jadranskog mora Mostar, zaprimila obavijest o Odluci o donošenju Plana upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora u F BiH (2022-2027).

Općina Prozor-Rama je od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Mostar, zaprimila obavijest da je Vlada HNŽ-a, Odlukom o usvajanju Program utroška sredstava utvrđenih proračunom HNŽ-a za 2023.god. („Narodne novine HNŽ“ broj,7/23), sa pozicije „Namjenska sredstva vodnih naknada“ za 2023.godinu, kojima vlada sudjeluje u sufinanciranju određenih projekata po općinama tako i općini Prozor-Rama, po projektu: „Kanalizacijski kolektori i rekonstrukcija vodovodne mreže ulica: Vitomira Lukića, Zagrebačka i Čire Truhelke, od strane ovog Ministarstva planira se sufinanciranje u iznosu od 150.000,00KM.

Upravljanje otpadom

Okvir za europsku politiku upravljanja otpadom sadržan je u rezoluciji EU Vijeća o Strategiji upravljanja otpadom (97/C76/01) koja se temelji na tada važećoj okvirnoj Direktivi o otpadu (75/442/EEC) i drugim europskim propisima na području upravljanja otpadom.

Postoje tri ključna europska načela:

- Prevencija nastajanja otpada - u cilju očuvanja prirode i resursa, generiranje otpada mora biti minimizirano i izbjegnuto gdje je to moguće
- Reciklaža i ponovno korištenje - ukoliko se generiranje otpada ne može prevenirati, potrebno ga je ponovno upotrijebiti ili reciklirati ili iskoristiti u procesu povrata energije
- Poboljšanje konačnog zbrinjavanja i nadzora - u slučajevima gdje se otpad ne može ponovo koristiti, potrebno ga je tretirati i adekvatno odložiti ili spaliti. Obje ove metode zahtijevaju monitoring i obzirom na njihov potencijal za uzrokovanje opasnih okolišnih šteta.

Osnovni zadatak Plana upravljanja otpadom na području HNK za period 2021-2026, kao provedbenog dokumenta, je organiziranje provođenja njenih glavnih ciljeva. Glavni cilj izrade Plana upravljanja otpadom na području HNK je stvaranje tehničkih preduvjeta za početak uvođenja adekvatnog sistema upravljanja otpadom na tom području, zasnovanog na principima integralnog upravljanja otpadom. Plan treba biti temeljen na načelima održivog razvoja i to na principima:

- Preventivnog djelovanja na nastajanje otpada,
- Sakupljanja i razvrstavanja nastalog otpada,
- Vrednovanja otpada (ponovno korištenje i reciklaža),
- Sigurnog odlaganja otpada.

Općina Prozor-Rama ima usvojen Nacrt plana upravljanja otpadom, tako da nakon usvajanja Plana HNŽ/K i uspostave jasnog načina upravljanja otpadom na razini HNŽ/K planira usvajanje Plana upravljanja otpadom općine Prozor-Rama 2022-2027.

Prikupljanje komunalnog otpada je u nadležnosti općinskih/gradskih komunalnih poduzeća koja imaju obvezu prikupljati i odlagati otpad na okolišno prihvatljiv način na registrirane deponije. S obzirom da su komunalna poduzeća osnovne jedinice u organizaciji upravljanja otpadom na području HNK, ona su odgovorna i za financijski aspekt upravljanja. Komunalna poduzeća vrše naplatu usluga, surađuju u formiranju cijena usluga, te planiraju investicije. Korisnici usluga zbrinjavanja otpada od strane komunalnih poduzeća su različiti, a uglavnom obuhvaćaju domaćinstva i pojedine privredne subjekte (industrijski subjekti, komercijalne i uslužne djelatnosti, administracija i slično).

Eko park Prozor-Rama (sortirница i kompostana) u 2023. godini su radile u punim kapacitetom što znači da je sav prikupljeni otpad na području općine Prozor-Rama prerađen (sortiran). Iskoristivost otpada je 60% dok preostalih 40% nema tržišnu vrijednost, i bez obzira na činjenicu da JKP Vodograd sortira i razdvaja otpad isti su prisiljeni odložiti na deponiju privremeno ili trajno. Taj otpad ima svoju vrijednost (energetsku) ali još na području BiH ne postoje spalionice/energane koje bi kalorijsku vrijednost otpada pretvorile u električnu ili toplotnu energiju. Ulaganja u takva postrojenja su velika i mogu se raditi samo na nivou Federacije ili u saradnji više općina. Važno je napomenuti da na području naše županike jedina regionalna Deponija Mostar dd. ne želi primati otpad sa drugih općina izuzev Mostara tako da ni na taj način nismo u mogućnosti zbrinuti 40% do sada neiskoristivog otpada. Vodograd je do sada ostvario poslovnu saradnju sa pravnim subjektima koji se bave otkupom i reciklažom otpada, tako da kontinuirano vrši isporuku svih sekundarnih sirovina koje se izdvoje u sortirnici. U kompostani se preradi sav biorazgradivi otpad u kompost koji koriste

trenutno za vlastite potrebe. Radi se ekonomska analiza i administrativno-pravne pripreme pravljenja gotovog proizvoda (komposta) za tržište. Vodograd je korisnik Informacionog sistema kroz koji se u skladu sa zakonskom obvezom uredno izvještava Fond za zaštitu okoliša FBiH, nadležno ministarstvo i nadležna inspekcija. Informacioni sistem je baza podataka svih subjekata koji se bave otpadom (proizvodnjom, trgovinom i zbrinjavanjem otpada). Općina Prozor-Rama je među prvim općinama u BiH po pokrivenosti općine odvozom komunalnog otpada (preko 80% teritorije), iskoristivosti otpada 60% (dok je postotak u FBiH ispod 5%). Prerada i iskoristivost biorazgradivog otpada je 100%.

Cilj upravljanja otpadom je riješiti do sada nastali otpad na način da se adekvatno zbrine, te da se smanje količine otpada i uvedu mjere za sprječavanje nastanka otpada, provede recikliranje otpada kao i njegovi tretmani ekološkog zbrinjavanje. Nakon uspostavljanja sortirnice i reciklaže, zatvorena je deponija Duška kosa (uz ograđivanje čvrstom ogradom).

Potrebno je uraditi podjelu lokacija divljih deponija na one koje ne ugrožavaju okoliš i one za koje je potrebno izraditi naknadno istraživanje mogućih opasnosti na okoliš, tako da se uklone izvori zagađenja i zagađeni sastojci otpada, pošto ostaci otpada, posebno organski, ostaju aktivnih i više od 30 godina.

Sva nekontrolirana divlja odlagališta su evidentirana, sačinjen je plan sanacije i zatvaranja.

Sanirane su slijedeće deponije:

Mjesto	Varvara	Rumboci	Lug	Prozor-Rama	Ometala	Dobroša/Dragić potok
Broj dep.	3	3	2	1	1	1

Sukladno planu i programu sanacije deponija iste će se nastaviti do kraja 2024.godini i dalje prema određenim prioritetima.

U 2023.godini postavljeno je 10 tabli na kojima stojim natpis - Zabranjeno odlaganje otpada, na lokacijama: Izlaz-Varvara, Ometala, prema Lapsunju, Ponir skretanje za sortirnicu, Lug ispod deponije, koda Gračaca dvije, Ustirama, Hudutsko i Jablanica.

Pokrivenost organiziranog prikupljanja otpadom

U tablici je prikazana pokrivenost/broj kontejnera na području općine Prozor-Rama po mjesnim zajednicama, odnosno selima i naseljima (14 Mjesnih zajednica, 64 sela/naselja)

Naziv Sela/Naselja	Mjesne zajednice	Pokrivenost/ Broj kontejnera
MZ PROZOR		
Prozor		DA/81
Borovnica		DA/5
Paljike		DA/3
Perići		DA/3
Dobroša		DA/3
Blace		DA/2
MZ GMIĆI		
Gmići		DA/21
Čališi		DA/2
Ometala		DA/8
MZ GRAČAC		
Gračac		DA/10
Meopotočje		DA/1
Ravnica		DA

Trišćani		DA
MZ RIPCI		
Ripci		DA/11
Matkovići		DA/2
Šćit		DA/4
MZ GRAČANICA		
Gračanica		DA/4
Gorica		NE
Heljdovi		NE
Klek		NE
Parcani		NE
Paroši		NE
MZ ŠĆIPE		
Šćipe		DA/5
Kute		DA(autosmećara prolazi)
Here		DA/4
Pajići		NE
Ivanci		NE
MZ UZDOL		
Uzdol		DA/5
Donja Vast		NE
Gornji Krančiči		NE
Glibe		DA/KANTE
Jurići		DA/KANTE
Ljubunci		DA/3
MZ RUMBOCI		
Rumboci		DA/25
Varvara		DA/6
Konj Dolac		NE
Zahum		NE
MZ ORAŠAC		
Orašac		DA/9
Proslap		NE
Kozo		NE
Klanac		NE
Maglice		DA/(autosmećara prolazi)
MZ PODBOR		
Podbor		DA/12
Sopot		DA/3
Ploča		DA/6
Mluša		DA/3
Kovačevo polje		DA/3
MZ LUG		
Lug		DA/15
Donji i Gornji Višnjani		NE
Šerovina		NE
Skrobućani		NE
Donji Krančiči		NE

Duge		DA/4
MZ USTIRAMA		
Ustirama		DA/6
Neraje		DA/1
Kućani		NE
MZ JAKLIĆI		
Jaklići		DA/ 11
Družinovići		DA/3
Lapsunj		DA/2
Šlimac		DA/2
OSTALO		
Tošćanica		NE
Grevići		NE
Lizoperci		NE
Hudutsko		NE

Izvor: JKP „VODOGRAD“, nadležne službe Općine

S ciljem što učinkovitijeg zbrinjavanja otpada „JKP Vodograd“ je na cijelom gradskom području postavio zelene otoke na kojima će građani moći odlagati sortirani otpad. Kontejneri za sakupljanje komunalnog otpada nabavljeni su uz pomoć Fonda za zaštitu okoliša F BiH, te kroz projekte JKP Vodograd. Za potrebe postavljanja zelenih otoka nabavljeno je 58 kontejnera za selektivno sakupljanje otpada, koji je moguće reciklirati, papirnatog i bio otpada, pet ambalaže te stakla.

U 2021. godini puštena je u rad sortirnica kapaciteta 3t/h, za sortiranje mješovitog otpada. U sortirnici se tretira prikupljeni mješoviti otpad, koji čini oko 50% ukupno proizvedenog otpada. U sortirnici se izdvajaju korisne frakcije (PET, najlon, staklo, aluminij, karton, papir, itd.).

Projicirane ukupne količine prikupljenog otpada su 3.223 t/godišnje u 2025. godini. Do povećanja će doći uglavnom zbog proširenja usluge na veći dio općine Prozor Rama, bez obzira na projicirani pad broja stanovnika, te zbog boljeg upravljanja otpadom na području općine Prozor Rama.

AKTIVNOSTI I PROJEKTI NA ZAŠTITI OKOLIŠA

Izgradnja Eko parka sa sortirnicom otpada i reciklažnim dvorištem

Općinsko vijeće Prozor – Rama na svojoj je sjednici održanoj 30.5.2020. donijelo Odluku o izgradnji reciklažnog dvorišta i sortirnice otpada u općini Prozor – Rama (objavljeno u Službenom glasniku Općine Prozor – Rama, broj: 2/20). Ovom Odlukom pokrenut je postupak izgradnje i opremanja reciklažnog dvorišta i sortirnice otpada, određena je lokacija za izgradnju postrojenja te zadužen JKP Vodograd d.o.o. za realizaciju aktivnosti izgradnje i opremanja predmetnog objekta. Procedura odabira tehnologije, kreiranje projektnog zadatka i provedbu procedure javne nabavke predmetnog postrojenja time je upućena na JKP Vodograd d.o.o, koji je proveo otvoreni postupak javne nabave: „Projektiranje, izgradnje, isporuka, ugradnja i puštanje u rad postrojenja za industrijsku reciklažu miješanog otpada kapaciteta do 3t/h, reciklaža 8 vrsta sirovina/rdf goriva za cementare po sistemu ključ u ruke“, te potpisali 27.11 2019. godine Ugovor sa TEHNIX d.o.o Donji Kraljevac, Hrvatska. Vrijednost ugovora je 2.231.602,03 KM, bez PDV-a.

Drugi projekt sa istim izvođačem jest projekt „Izgradnja kompostane“ čija je ugovorena vrijednost 1.966.587,00 KM plus PDV. Tehničku specifikaciju projekta čini:

- objekt (metalna konstrukcija i paneli) tlocrtnih dimenzija 48 m x 16 m,
- postrojenje za biorektorsko kompostiranje te proizvodnju eko komposta sa slijedećim:
 - o stroj za usitnjavanje krupnog zelenog otpada,
 - o stroj za prevrtanje brazdi i obradu bio mase,
 - o stroj za prosijavanje komposta,
 - o radni stroj za manipulaciju bio masom,
 - o postrojenje za doziranje komposta i sipkih materijala,
 - o laboratorijska oprema,
 - o tehnološka aerobna oprema za tehnološke vode,
 - o mobilna naftna pumpa,
 - o laboratorijski skladišni kontejner,
 - o sanitarni kontejner,
 - o ostalo: razvodni elektro ormar, alat za održavanje, instalacije, informatička oprema,

Osim izgradnje i opremanja objekata sortirnice i kompostane, značajni su i građevni radovi na pripremi terena za izgradnju objekata i izgradnji putne i vodovodne infrastrukture. Projekte sortirnice i kompostane provodi JKP „Vodograd“ a sredstva za njihovu realizaciju osigurava Općina kroz proračunsku stavku.

Svrha izgradnje sortirnice otpada je zakonito gospodarenje otpadom u općini Prozor – Rama, iskorištavanje dijela korisnih komponenti iz otpada što rezultira smanjenjem ukupne količine otpada za konačno odlaganje, koji će se odlagati na nekoj od sanitarnih deponija (sanitarnih odlagališta) u okruženju.

Fondu za zaštitu okoliša HNŽ/K aplicirali smo projektne prijedloge:

Sanacija i uklanjanje divljih deponija u općini Prozor-Rama (II faza)

Kroz projekt koji je općina Prozor-Rama aplicirala Fondu za zaštitnu okoliša HNŽ/K cilj projekta je sanacija i uklanjanje divljih deponija u općini Prozor-Rama (II faza) kako bi se što bolje zaštitilo i očuvao okoliš, podigla svijeste građanka na bolje očuvanje okoliša i na bolju promociju naše općine.

Osim što kvare izgled okoline, divlje deponije utječu i na zagađivanje zraka, voda i zemljišta i samim tim ugrožavaju zdravlje ljudi. Na njima ponekad dolazi i do požara. Najveći rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi predstavljaju kada se nalaze u blizini naselja ili obale rijeke, potoka, jezera ili akumulacije.

Sva nekontrolirana divlja odlagališta su evidentirana, sačinjen je plan sanacije i zatvaranja.

Sanirane su neke od deponija koje se nalaze u blizini naselja, a sukladno planu i programu sanacije deponija iste će se nastaviti i dalje prema određenim prioritetima.

Projekt se nije našao na popisu projekata koji će biti financijski podržan od strane Fonda.

Uspostava zaštite izvorišta vode za piće vrelo Krupić, općina Prozor-Rama

Kroz projekt koji je općina Prozor-Rama aplicirala Fondu za zaštitnu okoliša HNŽ/K cilj projekta je uspostava zaštite izvorišta vode za piće vrelo Krupić, sanacija postojećih divljih deponija, izrada projekta i izgradnja sustava za zabrinjavanje otpadnih voda za naselja koja se nalaze u drugoj zoni zaštite, izrada projekta i izgradnja sustava za zabrinjavanje otpadnih voda za prometnice na području slivnog područja u općini Prozor-Rama kako bi se što bolje zaštitio i očuvao okoliš.

Površina ukupnog sliva izvorišta Vrelo Krupić iznosi 43 km². Zone sanitarne zaštite izvorišta Vrelo Krupić prostiru se na području općine Prozor-Rama i Gornji Vakuf-Uskoplje, tj. na područje Hercegovačko-neretvanskog kantona i Srednjbosanskog kantona.

Vrelo Krupić nalazi se na lokaciji Perići, 1.5.km istočno od Prozora. To je kračko vrelo koje se pojavljuje na koti oko 540 – 545 m.n.v. Uz njega se nalazi još nekoliko periodičnih manjih vrela koja funkcioniraju u vrijeme otapanja snijega i velikih kiša. Vrelo Krupić nastavlja se u manji potok koji zajedno sa vodotokom Ljubunačka uvire u vodotok Duščica te nakon 350 m toka uvire u rijeku Ramu.

Sliv i izvoriste Krupić pripada razvijenom krškom području. Za izvorišta podzemnih voda u kraškim vodonosnicima uspostavljaju se četiri zaštitne zone

I zaštitna zona - zona sa najstrožim zabranama i ograničenjima

II zaštitna zona - zona sa strogim zabranama i ograničenjima

III zaštitna zona - zona sa umjerenim zabranama i ograničenjima

IV zaštitna zona - zona sa preventivnim zabranama i ograničenjima

Projekt se nije našao na popisu projekata koji će biti financijski podržani od strane Fonda.

Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u općini Prozor-Rama

Kroz projekt koji je općina Prozor-Rama aplicirala Fondu za zaštitnu okolišna HNŽ/K cilja je da se sve fekalne i ostale otpadne vode iz grada Prozora prikupe na jednom mjestu i kao takve pročiste na uređaju za pročišćavanje otpadnih voda. Pročišćavanjem otpadnih voda smanjuje se zagađenje rijeke Prozorčice kao i rijeke Rame koja se ulijeva u Jablaničko jezero. Također će se smanjiti zagađenje i nanosi fekalija svih naselja koja se nalaze u južnom dijelu općine.

Općina Prozor-Rama trenutno nema postrojenje za pročišćavanje i sve otpadne vode se slijevaju u otvorene tokove rijeka Prozorčice i Rame. Otpadne vode naselja i industrije Prozora potrebno je prije ispuštanja u recipijent rijeku Prozorčicu pročititi do odgovarajućeg stepena, kako ne bi pogoršale kvalitetu vode recipijenta i ugrozile nizvodne korisnike.

Tretman otpadnih voda koristi se za pročišćavanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda čime se smanjuje zagađenje voda, tla i prostora u kojem žive građani. Ovim će se podići nivo kvalitete življenja i unaprijediti komunalni sistem.

Projekt se nije našao na popisu projekata koji će biti financijski podržani od strane Fonda.

Kroz općinski javni poziv za sufinanciranje projekata mladih i nevladinih udruga podržano je i nekoliko projekata zaštite okoliša.

Veliki dio posla oko zaštite okoliša odrađuje Javno komunalno poduzeće „Vodograd“ kroz Program zajedničke komunalne potrošnje. Na području općine Prozora-Rama, kako je već navedeno u tablicama, do kraja 2023.godine odvozom otpada pokriveno je 38 naselja, postavljeno je preko 280 kontejnera. U narednom razdoblju planira se proširiti odvoz otpada i na ostala naselja uz saniranje divljih deponija.

Temeljem članka 41. Statuta općine Prozor-Rama –Prečišćeni teksta („Službeni glasnik općine Prozor-Rama“, broj 3/01), Načelnik općine Prozor-Rama donio je Odluku o odobravanju projektnog prijedloga JKP Vodograd d.o.o. Prozor-Rama: „Sanacija deponije Duška kaosa“ – I faza.

Općina Prozor-Rama i JKP Vodograd potpisali su Ugovor o provedbi projekta „Sanacija deponije Duška kosa – I faza, nakon čega je izvršena uplata sredstava u visini od ukupno 23.400,00 KM. Nadzor nada provođenjem ove odluke vršile su nadležne službe općine Prozor-Rama. Projekt je realizirana.

Prioriteti i mjere koje su predviđene Strategijom razvoja općine Prozor-Rama 2022-2027 godine:

Veza sa strateškim ciljem		3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE OKOLIŠEM
Prioritet		3.2. UPRAVLJANJE PROSTOROM I OČUVANJE OKOLIŠA
Naziv mjere		3.2.1. Upravljanje sustavom javne rasvjete 3.2.2. Smanjenje emisije CO2 i upotrebe fosilnih goriva 3.2.3.Sortiranje i zbrinjavanje otpada 3.2.4. Uklanjanje divljih deponija
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja		Na organiziran način voditi brigu o okolišu. Javnu rasvjetu obnavljati suvremenijim žaruljama, senzorima i sl.
Ključni strateški projekti		
Pokazatelji za praćenje rezultata mjere		Smanjenje troška javne rasvjete za 10%
Razvojni učinak i doprinos mjere ostvarenju prioriteta		Očuvan okoliš kao jedan od najvažnijih ciljeva u općini
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja		
Razdoblje provedbe		2022. – 2027.
Ciljne grupe		Stanovništvo

Ključni strateški projekti za okoliš u strategiji razvoja općine Prozor-Rama 2022.-2027.godine predviđeni su:

Izgradnja proširene vodovodne mreže i kanalizacijskoga sustava

Projektom daljnje izgradnje vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava predviđa se reguliranje te oblasti za preostala naselja koja nisu obuhvaćena vodoopskrbnom i kanalizacijskom mrežom, u kojima je moguće imati rješenja.

Realizacija projekta će doprinijeti poboljšanju kvalitete života stanovništva, poboljšanje sanitarno-higijenskih uvjeta, unaprjeđuje kvalitetu okoliša, kroz unaprjeđenje i proširenje sustava vodoopskrbe.

Ovim će značajno biti poboljšani uvjeti življenja u tim naseljima, uz velike pozitivne učinke po okoliš.

Projektiranje energentske tranzicije

Projektima energetske tranzicije općina Prozor-Rama će se uključiti u suvremene trendove koji na globalnoj razini predviđaju dekarbonizaciju, decentralizaciju, digitalizaciju. Primjenom ovog koncepta kroz projekt energetske tranzicije općina će biti pridružena sektoru pametnih općina, s vlastitom proizvodnjom električne energije iz obnovljivih izvora u javnom sektoru kao i proizvodnjom od strane privatnog sektora i domaćinstava, koja će biti veća od ukupne potrošnje energije na razini općine.

Dovršetak izgradnje Eko parka

Gospodarenje otpadom postalo je jedan od važnijih ciljeva suvremenog društva. Općina Prozor-Rama je, zajedno s Javnim komunalnim poduzećem Vodograd d.o.o., krenula u izgradnju Ekoparka. To je jedinstven projekt na teritoriju Bosne i Hercegovine i činit će ga sortirnica krutog otpada, kompostana, reciklažno dvorište i pročištač otpadnih voda.

Vođeni činjenicom da otpad nije više smeće nego sekundarna sirovina u sklopu Ekoparka Prozor-Rama izgrađena je sortirnica otpada za prikupljanje i razvrstavanje otpada, kapaciteta 3 t/h gdje se razvrstava osam vrsta otpada (papir, karton, plastika, MET, PET, staklo i metal) te organski (biootpad) otpad. Ulaganjem finansijskih sredstava u izgradnju odgovarajućih pogona za zbrinjavanje i recikliranje otpada, naša općina pokazuje razvijen nivo ekološke svijesti u svrhu zaštite ljudi i okoliša.

Uz sortirnicu otpada završena je gradnja suvremene bioreakcijske kompostane otpada, gdje se odlaže organski otpad i pod posebnim uvjetima i procesima dobivati kompost koji se dalje koristi u poljoprivredi ili pak cvjećarstvu.

Pored toga u sklopu Eko parka nalaziti će se i pročištač otpadnih voda. Cilj pročištača je da se sve fekalne vode iz grada Prozora prikupe na jednom mjestu i i kao takve pročiste na uređaju za pročišćavanje otpadnih voda. Pročišćavanjem otpadnih voda održava se dobro stanje vodnog eko-sustava nizvodno kao i kvaliteta prirodnih voda tekućica.

Općina Prozor-Rama trenutno nema postrojenje za pročišćavanje i sve otpadne vode se slijevaju u otvorene tokove rijeka Prozorčice i Rame.

Izgradnja proširene i poboljšane lokalne putne mreže

Projekt izgradnje, rekonstrukcije, sanacije i probijanja novih trasa lokalne putne mreže stalni je projekt općine.

Realizacijom navedenog projekta naselja u ovoj općini dobiti će kvalitetne pristupne putove i prilaze, dostojne potreba i vremena u kome živimo.

Rekonstrukcija gradskih ulica stalna je aktivnost općine Prozor-Rama, a odnosi se na se njihovo proširenje, postavljanja rubnjaka i pješačkih staza tamo gdje je to moguće, zamjena/polaganje tamponskog i asfaltnog sloja i uređenje i postavljanje vertikalne i horizontalne signalizacije.

ZAKLJUČAK

Politika zaštite okoliša nije samo deklarativno opredjeljenje pojedinih zemalja ili drugih zajednica. Ona se sve aktivnije provodi u velikom broju zemalja koje su ciljeve zaštite okoliša postavile u svoje prioritete. Politika zaštite okoliša postavlja i pred građane i pred gospodarstvo nove zahtjeve ili troškove, no oni preko nje u isti mah ostvaruju i mnoge dobrobiti, dok se u gospodarstvu otvaraju i brojne mogućnosti. Tako se, primjerice, građane potiče da odvajaju otpad i vraćaju povratnu ambalažu, no oni zauzvrat dugoročno dobivaju čistiji okoliš s manje „smeća“ te manji pritisak na crpljenje resursa iz okoliša u kojemu žive. Gospodarstvo, pak, ispunjavajući brojne zahtjeve što mu ih postavlja europska politika zaštite okoliša trpi i određene troškove, no ujedno mu se otvaraju i brojne mogućnosti, primjerice u sektoru inovacija, „zelene“ energije ili recikliranja otpada.

Posljednjim EU Akcijskom planu za okoliš, koji nosi naziv „Živjeti dobro, u okviru mogućnosti našega planeta“, predviđeni su slijedeći ciljevi:

- potaknuti održivi razvoj zasnovan na učinkovitom korištenju resursa;
- djelotvorno rješavati prijetnje zdravlju koje su povezane s okolišem;
- promicati bolju provedbu europskih zakona povezanih sa zaštitom okoliša;
- osigurati potrebna ulaganja;
- poboljšati održivost europskih gradova

Mjere i postupci u zaštiti okoliša imaju svrhu da smanje onečišćenja te poboljšaju i očuvaju kvalitetu okoliša, a to podrazumijeva poduzimanje brojnih mjera. Preventivne mjere za sprječavanje nepoželjnih posljedica najsigurnije, najefikasnije i na kraju, cjelovito gledajući, najjeftinije utječu na poboljšanje stanja i u okolišu.

Iako se u rješavanje okolišnih problema u općini Prozor – Rama ulažu i sredstva i poboljšava organizacijska struktura, ipak postoje okolišni problemi kojima su brojni uzroci, od nedovoljne educiranosti stanovništva do neriješenog odlaganja otpada. Nekvalitetna rješenja na višim razinama, posebno udaljenost i nepostojanje regionalnih deponija za zbrinjavanje otpada, dodatno otežavaju iznalaženje pravih rješenja za općinu Prozor – Rama.

Izgradnja sortirnice otpada, te reciklažnog dvorišta sa svim sadržajima, stečeni su uvjeti za bolju ocjenu stanja u oblasti zaštite okoliša. Također, završetkom izgradnje sustava vodoopskrbe velikog broja seoskih naselja na području ove općine, otvara se mogućnost i projektiranja i izgradnje kanalizacijskih sustava uz izgradnju pročistača otpadnih voda.

Sve te mjere i aktivnosti poduzete su ili se poduzimaju na planu poboljšanja stanja okoliša općine Prozor – Rama, te se provode sukladno Strategiji razvoja općine Prozor – Rama 2011.-2022., a usvojena je Strategija razvoja općine Prozor-Rama za razdoblje 2022.-2027.godine, usuglašene sa Strategijom razvoja HNŽ/K 2021.-2027.

Pokrenute aktivnosti na planu poboljšanja stanja okoliša u općini Prozor-Rama zahtijevaju ipak veću zajedničku uključenost svih mještana i svih institucija, veće napore da bi se stvorio društveno-ekonomski prihvatljiv sustav upravljanja otpadom, koji kontinuirano treba nadograđivati do razine najboljih svjetskih primjera.

Poseban problem okoliša za žitelje i posjetitelje općine Prozor – Rama predstavlja deponija otpada na Paklinama koju koristi općina Tomislavgrad za svoje potrebe.

Potrebno je poduzeti mjere kako bi se žurno zaustavilo odlaganje otpada na tu deponiju i izvršilo njeno saniranje.

Šef Službe
Josip Juričić, dipl.oec.